

Sygn. akt III U 140/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 marca 2015 r.

Sąd Apelacyjny – Okręgowy w T. Wydział III

Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący – V – ce Prezes SO Anna Moskal

Protokolant: st. sekr. sądowy Stefania Wrzyszczyk

przy udziale

po rozpoznaniu w dniu 25 marca 2015 r. w Tarnobrzegu

na rozprawie

sprawy **H. M.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.**

o ustalenie nieistnienia obowiązku zwrotu kwoty 23586,70 zł

na skutek **H. M.**

od dwu **Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.**

z dnia 4 grudnia 2014 r. nr (...)

i z dnia 4 grudnia 2014 r. nr (...)

o d d a l a o d w o ł a n i e . -

Sygn. akt III U 140/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 4.12.2014r. nr (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. na podstawie art. 103-105, 127, 138-140, 141 ust. 1-3 oraz art. 142-144 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z FUS (Dz.U. z 2013r. poz. 1440 ze zm.), rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 22.07.1992r. w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty (Dz. U. Nr 58 poz. 290 ze zm.), ustawy z dnia 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2013 r. poz.1442 ze zm.) w punkcie I dokonał rozliczenia renty H. M. w związku z osiągniętym przychodem w roku 2012r., tj. od 1.12.2012r. do 31.12.2012r. stwierdzając, że łączny przychód osiągnięty przez nią w w/w roku wyniósł 12200 zł i przekroczył wyższą kwotę graniczną ustaloną do tego okresu, tj. 4563,30 zł. W pkt II wskazał, że osiągnięty przez nią przychód uzasadniał zawieszenie renty rodzinnej, natomiast świadczenie za w/w okres wypłacane było w pełnej wysokości. W pkt III ustalił, że H. M. pobrała nienależnie świadczenie w kwocie 1760,20 zł.

Decyzją z dnia 4.12.2014r. nr (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. na podstawie art. 103-105, 127, 138-140, 141 ust. 1-3 oraz art. 142-144 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z FUS (Dz.U. z 2013r. poz. 1440 ze zm.), rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 22.07.1992r. w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty (Dz. U. Nr 58 poz. 290 ze zm.), ustawy z dnia 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2013 r. poz.1442 ze zm.) w punkcie I dokonał rozliczenia renty H. M. w związku z osiągniętym przychodem w roku 2013r. stwierdzając, że łączny przychód osiągnięty przez nią w 2013r. wyniósł 150054,70 zł i przekroczył wyższą kwotę graniczną ustaloną do tego okresu, tj. 56941,30 zł. W pkt II wskazał, że osiągnięty przez nią przychód uzasadniał zawieszenie renty rodzinnej, natomiast świadczenie za w/w okres wypłacane było w pełnej wysokości. W pkt III ustalił, że H. M. pobrała nienależnie świadczenie w kwocie 21826,50 zł.

Odwołanie od powyższych decyzji złożyła H. M. wnosząc o ich uchylenie. Argumentowała, że kierując się informacją zamieszczoną we wniosku o rentę rodzinną ZUS Rp-2 oraz informacjami otrzymanymi od pracowników ZUS w M., złożyła wniosek o przyznanie renty rodzinnej. W w/w placówce została pouczona, iż przepisy o zawieszeniu renty rodzinnej nie są stosowane do kobiet, który ukończyły 60 rok życia i są uprawnione do emerytury, natomiast ona w momencie składania wniosku spełniała te warunki. Dodatkowo cały czas pozostawała w stosunku zatrudnienia na podstawie umowy o pracę, o czym poinformowała pracownika ZUS, podczas składania wniosku. Na tej podstawie oraz zgodnie z pouczeniami pracownika ZUS podczas uzupełniła punkt 1.8 zakreślając, że nie zamierza osiągać przychodów podczas pobierania renty. Wywodziła, iż była przekonana, że przepisy o ograniczeniu prawa do renty, ze względu na jej wiek nie są do niej stosowane.

Podaje, że po otrzymaniu decyzji organu rentowego o zwrocie nienależnie pobranych świadczeń przelała sumę 23 586,70 zł na podane konto, jednak nie zgadza się z tymi decyzjami i wnosi o ich zmianę i zwrot wpłaconej sumy.

W odpowiedzi na odwołanie z dnia 2.02.2015r. organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania. Uzasadniając podał, że w dniu 4.12.2014r. wydał dwie decyzje oznaczone tym samym znakiem, przy czym pierwsza dotyczyła zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1.12.2012r. do 31.12.2012r. na kwotę 1760 zł, a druga za okres od 1.01.2013r. do 31.12.2013r. na kwotę 21.826,50 zł. Wymienionymi decyzjami zobowiązał H. M. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń w oparciu o art. 138 ust. 5 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w związku z niepowiadomieniem o osiągnięciu przychodów powodujących zawieszenie wypłaty renty rodzinnej,

Wskazywał, że ubezpieczona była prawidłowo pouczona o obowiązku powiadomienia o zasadach wypłaty świadczeń w związku z osiąganiem przychodów i z obowiązku tego nie wywiązała się. Dodatkowo podał, że H. M. wykonuje zawód finansisty i składanie oświadczeń, a wcześniej ocena posiadanych informacji jest dla niej codziennością.

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych ustalił

i zważył, co następuje:

H. M. urodzona w dniu (...), z zawodu jest ekonomistą, ostatnio przez wiele lat zatrudniona na stanowisku kierownika finansowego. W dniu 4.12.2012r. złożyła wniosek o rentę rodzinną po zmarłym mężu S. M.. Wniosek został złożony na typowym druku ZUS zawierającym rubryki do wypełnienia w zakresie danych dotyczących zmarłego ubezpieczonego, rubryki dotyczące osoby ubiegającej się o świadczenie, związanych ze sposobem przekazywania świadczenia, wspólności małżeńskiej, wspólnego zamieszkiwania, ustalenia uprawnień do alimentów ze strony zmarłego na rzecz wnioskodawcy, czy wnioskodawca zgłaszał wniosek o emeryturę, czy pobiera świadczenie emerytalne itd. W pkt IV 1.8 wniosku o świadczenie, dotyczącym odpowiedzi na pytanie czy po przyznaniu renty zamierza- nie zamierza osiągać przychody opatrzonego gwiazdką oznaczającą niepotrzebne skreślić, zostało skreślone słowo zamierza. Wnioskodawczyni pozostawiła zwrot „nie zamierza”.

W pkt. IV 1.3 wniosku H. M. zaznaczyła, że nie składała uprzednio wniosku o rentę, emeryturę, emeryturę pomostową.

We wniosku o rentę w pkt 13 zawarte było pouczenie, że prawo do renty ulega zawieszeniu albo świadczenie to ulega zmniejszeniu w razie osiągnięcia przychodu m.in. z tytułu zatrudnienia. Zgodnie z pkt 14 w przypadku osiągnięcia

przychodu w kwocie przekraczającej 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, nie wyższej niż 130%- renta podlega zmniejszeniu o kwotę przekroczenia, nie większą niż kwota maksymalnego zmniejszenia, natomiast część renty rodzinnej – nie więcej niż o proporcjonalną do liczby osób uprawnionych do renty- część kwoty maksymalnego zmniejszenia renty rodzinnej. Zgodnie zaś z pkt 15 osiąganie przychodu w kwocie przekraczającej 130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia powoduje zawieszenie wypłaty przysługującego świadczenia. W pkt 16 widnieje zapis, iż pkt 13-15 nie ma zastosowania do osób, które ukończyły wiek: 60 lat –kobieta, 65 lat – mężczyzna, o ile osoby te są uprawnione do emerytury.

Ze względu na taką treść oświadczenia decyzją z dnia 10.12.2012r. znak: (...) -1/05/R ZUS przyznał jej rentę rodzinną od 1.12.2012r. na stałe w pełnej wysokości. W decyzji tej zawarte było pouczenie, które w pkt IX zawierało zapis o obowiązku powiadamiania organu rentowego o osiąganiu przychodu i jego wysokości, zaś w pkt VII i VIII informację o zawieszeniu lub zmniejszeniu świadczenia w razie osiągania przychodu w określonej wysokości.

W dniu 23.07.2014r. H. M. złożyła wniosek o emeryturę, w którym oświadczyła, że pozostaje w stosunku pracy w (...) sp. z o.o. w M. na stanowisku kierownika finansowego od 1.01.1999r. do chwili obecnej. Do wniosku dołączyła zaświadczenie Rp-7 o dochodach za ten okres.

Ponieważ odwołująca w okresie pobierania renty rodzinnej w pełnej wysokości osiągała przychody ze stosunku pracy w wysokości uzasadniającej zawieszenie renty rodzinnej, organ rentowy wydał zaskarżone decyzje.

(dowód: -akta rentowe wnioskodawczyni: wniosek o emeryturę k. 3 – 9, zaświadczenie o zatrudnieniu i wynagrodzeniu k. 23, akta dot. renty rodzinnej: wniosek o rentę rodzinną s. 321 – 328, decyzja ZUS O/R. z dnia 10.XII.2012r. k. 335: zeznania wnioskodawczyni- zapis nagrania z 25.03.2015r.)

Zgodnie z treścią przepisu art. 138 ust. 1 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z FUS (Dz. U. z 2013r. poz. 1440 ze zm.), zwanej dalej ustawą, osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Zgodnie zaś z ust. 2 cyt. przepisu za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania, zaś zgodnie z ust. 2 -świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.

W niniejszej sprawie H. M. złożyła wniosek o rentę rodzinną po zmarłym mężu na typowym druku ZUS do składania tego wniosku, który zawierał wszelkie pouczenia – informacje niezbędne do prawidłowego jego wypełnienia. W pkt 13 informacji zawarte było pouczenie, że prawo do renty ulega zawieszeniu albo świadczenie to ulega zmniejszeniu w razie osiągania przychodu m.in. z tytułu zatrudnienia. Zgodnie z pkt 14 w przypadku osiągania przychodu w kwocie przekraczającej 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, nie wyższej niż 130%- renta podlega zmniejszeniu o kwotę przekroczenia, nie większą niż kwota maksymalnego zmniejszenia, natomiast część renty rodzinnej – nie więcej niż o proporcjonalną do liczby osób uprawnionych do renty- część kwoty maksymalnego zmniejszenia renty rodzinnej. Zgodnie zaś z pkt 15 informacji osiąganie przychodu w kwocie przekraczającej 130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia powoduje zawieszenie wypłaty przysługującego świadczenia. W pkt 16 widniał zapis, iż pkt 13-15 nie ma zastosowania do osób, które ukończyły wiek : 60 lat –kobieta, 65 lat- mężczyzna, o ile osoby te są uprawnione do emerytury.

Na rozprawie dniu 25.03.2015r. H. M. zeznała, że wniosek o rentę rodzinną składała w ZUS bezpośrednio, a nie za pośrednictwem poczty. Wypełniała wniosek częściowo samo, tj. wpisywała swoje dane i adres. Po okazaniu wniosku zeznała, że pierwsza, druga i czwarta strona wniosku z nr konta została wypełniona jej pismem. Podała, że nie jest pewna, czy przed wypełnieniem wniosku przeczytała umieszczone na nim informacje. Odnosząc się do informacji zawartej w pkt 16 wniosku wskazała, że mogła przeczytać ją bez zrozumienia i uważała, że te ograniczenia jej nie dotyczą. W dacie złożenia wniosku, w jej ocenie, była uprawniona do emerytury, ponieważ skończyła 60 lat. Nie

potrafiła powiedzieć, dlaczego nie skreśliła dwóch słów na wniosku w pkt 1.8, tj., że po przyznaniu renty „nie zamierza” osiągać przychodów, co oznaczałoby, że oświadcza, iż zamierza osiągać takie przychody.

Ustosunkowując się do pouczenia zawartego w decyzji o przyznaniu prawa do renty rodzinnej z dnia 10.12.2012r., co do okoliczności powiadomienia organu rentowego o osiągnięciu przychodu zeznała, że była dla niej jasne, że nie dotyczy ją to ograniczenie i nie czytała pouczeń zawartych w decyzji. Przyznała, że w okresie pobierania renty rodzinnej osiągała przychody ze stosunku pracy (zeznania H. M. – zapis nagrania).

W oświadczeniu złożonym na rozprawie w dniu 25.03.2015r. podała, że przed złożeniem wniosku była w ZUS zapytaniem, czy może bez ograniczeń pracować, gdy chce pobierać rentę rodzinną. Uzyskała informację, że może pracować bez ograniczeń pobierając rentę, gdyż ograniczenia te nie dotyczą kobiet. Podała jednak, że nie potrafiłaby zidentyfikować osoby, która udzieliła jej takich informacji

(oświadczenie H. M. - zapis nagrania).

H. M. podnosiła, że błędnie zrozumiała, iż sam fakt osiągnięcia 60 lat powodował, że nie miała obowiązku powiadamiania o osiąganych przychodach. Podała, że nie jest pewna, czy to ona zakreśliła we wniosku o rentę rodzinną w pkt 1.8, że nie zamierza osiągać przychodów. Z jednej strony nie pamiętała, czy czytała pouczenie, ale jednocześnie stwierdziła, że udzielano jej informacji, że okoliczność ta nie ma znaczenia, gdy ma skończone 60 lat. Powołując te okoliczności nie potrafiła jednak powiedzieć, że rozpozna osobę- pracownika ZUS- który miałby udzielać jej takiego pouczenia. W ocenie Sądu nawet w sytuacji, gdyby faktycznie otrzymała takie błędne pouczenie od pracownika organu rentowego, to było ono sprzeczne z pouczeniem, które widnieje na druku decyzji przyznającej prawo do renty rodzinnej z 10.12.2012r., a które to pouczenie jest jasne i nie budzi wątpliwości, o ile zostanie odczytane.

Odwołująca się podnosiła, że ma uprawnienie do emerytury, ponieważ ukończyła 60 lat. Sąd mając na uwadze, że H. M. w spornym okresie pracując na stanowisku kierownika finansowego, była osobą odpowiedzialną za finanse w dużej firmie, gdzie dokonuje się także rozliczeń z ZUS – em - nie dał wiary temu twierdzeniu. (...) finansowe firm zajmują się rozliczaniem osób, które są emerytami, pobierają świadczenia i wystawiają im stosowne zaświadczenia. W ocenie Sądu błędne mniemanie o tym, że ma się jakieś uprawnienie, które w rzeczywistości nie przysługuje nie zwalnia z odpowiedzialności za ewentualną nadpłatę. W sytuacji gdy odwołująca się miała jakiegokolwiek wątpliwości w tym zakresie mogła skorzystać z porady prawnej. Fakt, iż nie miała takich wątpliwości nie może powoduje, że świadczenie staje się należne, nawet w sytuacji gdy źle zrozumiała pouczenie przy wypełnianiu wniosku o rentę rodzinną, lub też go nie doczytała – o ile świadczenie zostało wypłacone na dzień jego wypłaty bezpodstawnie. Zauważyć należy, że w tym samym miesiącu, w którym złożono wniosek, otrzymała decyzję z 10.12.2012r. przyznającą świadczenie, która również zawierała pouczenie o obowiązku powiadomienia organu rentowego o osiąganiu przychodów. Za niewiarygodne Sąd uznał twierdzenia odwołującej się, iż nie czytała pouczeń, bo uznała, że jej nie dotyczą. Nie można twierdzić, że dana informacja nie dotyczy osoby, która się z nią zapoznała. Fakt niezapoznania się z pouczeniami zawartymi we wniosku lub w decyzji nie może stanowić okoliczności ekskulpacyjnej, tj. wyłączającej odpowiedzialność odwołującej się i uzasadniać ustalenia braku obowiązku zwrotu wypłaconej kwoty z tytułu nienależnego świadczenia. Sąd może ustalić brak obowiązku zwrotu świadczenia, jeżeli jego wypłata nastąpiła z przyczyn niezależnych od ubezpieczonego. Mogą to być zarówno przyczyny leżące po stronie organu rentowego (błąd) lub niezależne od tego organu.

W przedmiotowej sprawie istotne znaczenie miało rozstrzygnięcie, czy odwołująca się została przez organ rentowy prawidłowo pouczona o braku prawa do pobierania renty rodzinnej, zaś w konsekwencji czy świadczenie to było świadczeniem nienależnie pobranym w rozumieniu art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy. Odwołująca się podnosiła, że została źle pouczona, jednak z całokształtu materiału dowodowego wynika, że pouczenie było prawidłowe i wystarczyło się z nim zapoznać. Poza tym to ona wprowadziła w błąd organ rentowy zaznaczając w pkt. IV 1.8 wniosku o rentę rodzinną, że po jej przyznaniu nie zamierza osiągać przychodu.

Na podstawie art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy można żądać zwrotu świadczenia, jeżeli osoba pobierająca była pouczona o braku prawa do jego pobierania. Pouczenie musi być należyte, czyli wyczerpujące i wyraźnie wskazujące okoliczności w jakich dochodzi do nienależnego pobrania świadczenia, dokonane w taki sposób, aby było zrozumiałe dla osoby,

do której było skierowane. Pouczenie nie może być abstrakcyjne, obciążone brakiem konkretności (por. wyrok Sądu Najwyższego z 17 listopada 1998 r. w sprawie o sygn. akt II URN 46/95, OSNP 1996/12/174, lex numer 23750 i z dnia 17 lutego 2005 r. w sprawie o sygn. akt II UK 440/03, OSNP 2005/18/291, lex numer 155203). Warunkiem uznania świadczenia za nienależnie pobrane jest pouczenie o okolicznościach, których wystąpienie w czasie pobierania świadczenia powoduje jego utratę (w całości lub w części). Pouczenie o takich okolicznościach nie może odnosić się indywidualnie do pobierającego świadczenie, gdyż nie da się przewidzieć, które z różnorodnych okoliczności wystąpią u konkretnego świadczeniobiorcy. W tym sensie wystarczające jest przytoczenie przepisów określających te okoliczności. Jednakże pouczenie musi być na tyle zrozumiałe, aby pobierający świadczenie mógł je odnieść do własnej sytuacji. Ponieważ pouczenie dotyczy zmian w stanie faktycznym i prawnym w stosunku do stanu istniejącego w dacie przyznania świadczenia, pobierający świadczenie musi mieć możliwość skonfrontowania zmian, jakie zaszły w jego przypadku, z treścią pouczenia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 2008 r. w sprawie o sygn. akt I UK 394/07, lex numer 494135).

W ocenie Sądu pouczenie organu rentowego zawarte zarówno we wniosku jak i w decyzji przyznającej prawo do renty rodzinnej spełniało powyższe wymagania. Podnieść należy, że nawet w sytuacji gdyby przy wypełnianiu wniosku pracownik organu rentowego udzielił błędnego pouczenia, czego odwołująca nie udowodniła, to H. M. otrzymała decyzję z 10.12.2012r. o przyznaniu prawa do świadczenia, na której odwołanie ponownie została pouczone pisemnie o okolicznościach, w jakich pobrane świadczenie będzie świadczeniem nienależnym. Tym samym uznać należy, że zaskarżone decyzje odpowiadały prawu, a odwołanie H. M. jako niezasadne nie zasługuje na uwzględnienie.

Z tych względów na podstawie przepisu art. 477¹⁴ § 1 kpc Sąd orzekł jak w sentencji wyroku.